

**ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

SYLLABUS: ХРИШЋАНСКА АРХЕОЛОГИЈА СА ЦРКВЕНОМ УМЕТНОШЋУ
Основне академске студије: општи и практични смер

Врста наставе:
Обавезни предмет

Предавач:
Мр Владимир Вукашиновић

Опште информације:
Академска година: 2006/2007.
Трајање наставе: Два семестра.
Фонд часова по семестру: 2 + 0.
Број часова по семестру: 30 часова.
Општи смер: пети и шести семестар.
Практични смер: пети и шести семестар.

Циљ

Основни циљ наставе је да се студенти **ујознају** са црквеном уметношћу као *својеврсном врстом и формом бојословља и бојословствивовања- језиком бојословља* - и да се **осијособе** да, са једне стране, науче да читају богословски језик уметничких феномена црквене прошлости у њеном историјском ходу, а са друге, да се **осијособе** да данас, у конкретним ситуацијама и потребама које ће пред њих поставити црквена служба тим језиком на одговарајући - стваралачки, лични и предањски начин проговоре

Садржај

У оквиру курса врши се упознавање студената са: основним појмовима *тхеологије уметности* – богословског објашњења феномена уметничког стваралаштва; *хришћанске археологије* – процеса формирања и историјског развоја хришћанских богослужбених простора (узетих у најширем контексту) и свега што их конституише и испуњава; *хришћанске литургијске праксе и тхеологије* – да би се управо ту показала нераскидива веза богословља, култа и уметности као, истовремено, простора у коме се они сусрећу и израза који их, такође као и речи, обухвата и исказује. Истовремено студенти ће стицати неопходно потребно чињенично-фактографско знање различитих уметничких феномена – архитектуре, сликарства, примењене уметности, које ће им омогућити аргументовано и релевантно богословствовање на овом пољу. Поред теологије литургијског простора, овај предмет за задатак има и да студентима приближи основне категорије и појмове, као и унутрашње законитости, феномена литургијског времена – *хеортологије* као и црквеног песништва - *химнографије*, нераздвојних целина које органски прате основну проблематику предмета о коме говоримо.

Предуслови

Уписан шести семестар основних студија БФ ПБУ. Потребна предзнања: основе: Опште историје Цркве; Историје СПЦ; Догматике; Увода у Стари и Нови Завет.

Облик наставе:

Предавања, студијске екскурзије, вођење семинарских радова, радионице, организовање колоквијума и испита.

Обавезе студената:

Редовно похађање наставе, израда семинарског рада, учествовање у радионицама, полагање колоквијума и испита.

Пожељно је учествовање у студијским екскурзијама.

Начин оцењивања

У формирању оцене рада студената улазе следећи фактори: 35% оцене доноси одговор на колоквијуму, 35% оцене доноси одговор на завршном испиту, 15 % израда семинарског рада и 15 % активно учествовање у настави.

Евалуација знања:

Колоквијум након првог и испит након другог семестра, којим студенти потврђују да су оспособљени за даље образовање из области Литургике, Догматике и Упоредног богословља и за израду завршног рада на практичном смеру.

ПРВИ СЕМЕСТАР: ХРИШЋАНСКА АРХЕОЛОГИЈА СА ЦРКВЕНОМ УМЕТНОШЋУ I ЛИТУРГИЈСКИ ПРОСТОР И ВРЕМЕ

1. недеља

Увод у проблематику и теологију литургијског простора.

2. недеља

Прва хришћанска богослужбена места.

3. недеља

Базилике.

4. недеља

Врсте храмова кроз историју.

5. недеља

Пратећи богослужбени простори: крстионице, звоници, гробља и капеле.

6. недеља

Главни елементи храма.

7. недеља

Унутрашње уређење храма: сасуди, одежде, мобилијар.

8. недеља

Тумачења и освећење литургијског простора.

9. недеља

Увод у проблематику и теологију литургијског времена.

10. недеља

Литургијска година и њени основни елементи 1: теологија празновања.

11. недеља

Литургијска година и њени основни елементи 2: богослужбени кругови.

12. недеља

Васкрсење Христово и пасхални циклус празника.

13. недеља

Рођење Христово и божићни циклус празника.

14. недеља

Светитељски празници.

15. недеља

Постови.

**ДРУГИ СЕМЕСТАР:
ХРИШЋАНСКА АРХЕОЛОГИЈА СА ЦРКВЕНОМ УМЕТНОШЋУ II
ЦРКВЕНА ЛИТУРГИЈСКА УМЕТНОСТ**

1. недеља

Теолошке основе црквене литургијске уметности.

2. недеља

Старохришћанска уметност до епохе цара Константина.

3. недеља

Константинова епоха.

4. недеља

Јустинијанова епоха.

5. недеља

Иконоборство и теологија иконе.

6. недеља

Икона, Црква и Литургија.

7. недеља

Национална црквена литургијска уметност 1: IX – XII век.

8. недеља

Национална црквена литургијска уметност 2: XII – XIII век.

9. недеља

Национална црквена литургијска уметност 3: XIII – XIV век.

10. недеља

Национална црквена литургијска уметност 4: XIV – XV век.

11. недеља

Национална црквена литургијска уметност 5: Период након Велике сеобе.

12. недеља

Проблеми савремене црквене литургијске уметности.

13. недеља

Богослужбене књиге: подела, историјски развој и садржај.

14. недеља

Богослужбена књижевност: библијски и ванбиблијски поетски материјали.

15. недеља

Црквени песници: песничке школе и најугледнији представници.

БИБЛИОГРАФИЈА

ЛИТЕРАТУРА ЗА ИСПИТ ИЗ ПРЕДМЕТА ХРИШЋАНСКА АРХЕОЛОГИЈА СА ЦРКВЕНОМ УМЕТНОШЋУ (ХЕОРТОЛОГИЈОМ И ХИМНОГРАФИЈОМ)

А. Обавезна лиџераџура

- ❖ Јован Дамаскин - *Аџолоџска слова ѓроџив оџагача свеџих икона*, Православље и уметност, Градац 82 – 84, Чачак 1988 (= Православље и уметност – зборник текстова, Београд 1997), 12 – 29.
- ❖ Теодор Студит - *Писмо Плаџону своме духовном оџу о џоџџовању икона*, Православље и уметност, Градац 82 – 84, Чачак 1988, 29 – 31.
- ❖ Богдановић, Димитрије – *Визанџијски књижевни канон у срџским службама средњеџ века*, Студије из српске средњевицековне књижевности, Београд 1997, 234 – 262.
- ❖ Вранос, Јован - *Краџка исџорија хаџоџрафије и њене различџџе џколе*, Православље и уметност, Градац 82 – 84, Чачак 1988, 113 – 116.
- ❖ Јевџић, Атанасије - *1200 џодина Седмоџ Васељенскоџ сабора*, Православље и уметност, Градац 82 – 84, Чачак 1988, 6 - 12.
- ❖ Керн, Кипријан – *Лиџурџика: химноџрафија и хеорџолоџија*, s.a. s.l., 12 – 85.
- ❖ Мирковић, Лазар – *Православна лиџурџика, ѓрви оџџџи део*, Београд 1982, 210 - 260.
- ❖ Мирковић, Лазар – *Хеорџолоџија*, Београд 1988. (5 – 56; 61 – 67; 93 – 96; 99 – 103; 105 – 238; 251 – 286.)
- ❖ Симић, Прибислав – *Црквена умеџност*, Београд 1994. (8-80, 163 – 394)
- ❖ *Теолоџки бакрорези Захарије Орфелина, Извори за исџорију срџске џеолоџије: срџска џеолоџија XVIII века*, књига прва, Панчево 2006, 7 – 21.
- ❖ Фундулис, Јоанис – *Лиџурџика 1: Увод у свеџо боџослужење*, Краљево 2004, 21 – 147.

Б. Преџоручена лиџераџура

- Максим Исповедник – *Мисџаџоџија*, О Литургији – зборник текстова, Београд 1997.
- Герман Цариградски – *Излаџање о Цркви и мисџичко саџледање* (и уводни текст Павла Мајендорфа!) Саборност 3 – 4, Пожаревац 2000.
- Никола Кавасила – *Тумачење свеџе лиџурџије*, Нови Сад 2002.
- Никола Кавасила – *О живоџу у Хрисџу*, Нови Сад 2002.
- Симеон Солунски – *Разџовор о свеџим свеџџеносеџсџвима и црквеним џајнама*
- *Хаџилук Еџереџе на свеџа месџа*, Хеорџолоџија, Хеортологија, Београд 1988, 287-308.

В. Помоћна лиџераџура

- o *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, ur. A. Badurina, Zagreb 2000.
- o Hall, James - *Rječnik tema i simbola u umjetnosti*, Zagreb 1991.
- o Трифуновић, Ђорђе – *Азбучник српских средњевековних књижевних појмова*, Београд 1990.